

Cărți românești vechi tipărite la Buda aflate în colecțiile Bibliotecii „Teleki-Bolyai” din Târgu-Mureș

*Dr. MONICA AVRAM
Biblioteca Județeană Mureș
Dr. FLORIN BOGDAN
Muzeul Etnografic Reghin*

Abstract

Old Romanian Books Printed in Buda from the Collections of „Teleki-Bolyai” Library from Târgu-Mureș

„Teleki-Bolyai” Library from Târgu-Mureș is a documentary library par excellence, one of the most important institutions of profile from Romania. Initially established by the private library of count Teleki Sámuel, it were also added to it throughout time other book funds: the fund of the Reformed College, the fund of the Roman-Catholic Gymnasium, the fund of the Franciscan monastery from Călugăreni or the funds of the Protestant gymnasiums from Cristuru Secuiesc and Orăștie.

From the point of view of the Romanian books printed in Buda and part of the collections of the Mureș library, we are dealing with 27 printed books (including here also the six books printed in Pest), representing 21 titles, both laic works and works debating religious themes; there are also titles belonging to the Transylvanian School.

Keywords: *Teleki Library, Buda, Pest, old Romanian book, Petru Maior*

Biblioteca „Teleki-Bolyai” din Târgu-Mureș este una dintre cele mai importante instituții de profil din România, o bibliotecă documentară prin excelență. Constituită, inițial, din biblioteca particulară a contelui Teleki Sámuel, acestea i s-au adăugat de-a lungul timpului și alte fonduri de carte: fondul Colegiului Reformat, fondul Gimnaziului Romano-Catolic, fondul mănăstirii franciscane de la Călugăreni sau fondurile Gimnaziilor protestante de la Cristuru Secuiesc și Orăștie.

Astăzi, biblioteca găzduiește un număr de peste 200.000 de volume de carte, între care se află incunabule, cărți rare, cărți românești vechi și manuscrise de o deosebită valoare. Cartea românească veche prezentă în fondurile Bibliotecii „Teleki-Bolyai” însumează un număr de 179 de titluri, reprezentând 227 de exemplare de carte. Din punctul de vedere al interesului manifestat de noi în materialul de față, referitor la cărțile românești tipărite la Buda aflate în colecțiile bibliotecii mureșene, avem de-a face cu un număr de 27 cărți tipărite (incluzând aici și cele 6 cărți tipărite la Pesta), reprezentând 21 de titluri.

Cea mai veche tipăritură de Buda care se regăsește în Biblioteca „Teleki-Bolyai” din Târgu-Mureș este un exemplar al lucrării lui Samuil Micu și Gheorghe Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Buda, 1805),¹ exemplarul fiind complet, legat în piele și se află într-o stare de conservare bună. Cartea nu prezintă însemnări manuscrise, însă în interiorul copertei față are aplicat ex-librisul contelui Teleki Sámuel: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék*, volumul făcând parte din fondul original Teleki.

Interesantă este și lucrarea lui George Constantin Roja, *Cercetări asupra românilor de dincolo de Dunăre* (Pesta, 1808),² lucrare tipărită în limbile germană și greacă (ediție bilingvă), fiind una dintre primele încercări de sinteză a istoriei aromânilor. Cartea este completă, aflându-se într-o stare de conservare bună. Exemplarul provine din fondul original Teleki, prezentând în interiorul copertei față ex-librisul acestuia: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék*.

Lucrările de seamă ale membrilor Școlii Ardelene nu lipsesc din bogata colecție a bibliotecii târgumureșene; astfel întâlnim două exemplare

¹ Cota: To - 1413/c; BRV II, nr. 687, p. 464-466. Informații despre acest exemplar și la Carmen Munteanu, *Cărțile Școlii Ardelene în colecțiile fondului Teleki-Bolyai al Bibliotecii Județene Mureș*, în *Libraria*, III, 2004, p. 39.

² Cota: To - 3476 b/ coll 1; BRVII, nr. 753, p. 537-538.

din lucrarea lui Petru Maior, *Didahii* (Buda, 1809).³ Ambele exemplare sunt colligate cu *Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți* (Buda, 1809).⁴ Primul colligat⁵ provine dintr-un anticariat din Târgu-Mureș, fiind achiziționat în anul 1966, partea cu *Propovedaniile* având, la pagina 111, un ex-libris: *Nicolau Moldovan*. Ambele lucrări sunt întregi, în stare de conservare bună. Cel de-al doilea colligat⁶ prezintă volume întregi, în stare de conservare bună, provenind din Biblioteca Colegiului Reformat din Sighetu Marmației. Partea cu *Didahiile* prezintă și câteva note manuscrise, în interiorul copertei: *Senioris Basilius Tivadar onorandum, Lipcsey Antonii mpria* (litere latine). De asemenea, pe foaia de titlu există o altă însemnare care ne oferă prețul la care a fost achiziționată cartea în anul 1811: [...] 10 Rft. 1811.

Lucrarea de căpătâi a lui Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* (Buda, 1812)⁷ se regăsește, de asemenea, în două exemplare. Primul dintre acestea⁸ are lipsă paginile 203, 204, 335-338, având o stare de conservare satisfăcătoare; volumul a fost achiziționat dintr-un anticariat din București, în anul 1961. Prezintă numeroase însemnări manuscrise. În interiorul copertei față este următoarea însemnare: *La Borsec am dat pentru cai 4 ffflorini*. *La [...] Gitrău [Ditrău?] [...] 13* (litere chirilice), urmată de un text în limba maghiară: *Egy font szalam 24 x 3 kenyer [...] 54 x [...]*.

În continuare, avem o însemnare care plasează volumul în prima jumătate a secolului al XIX-lea la Abrud (județul Alba): *În anul 1831 17 zile august dimineața la 5 ceasuri au fost la Abrud potop de cătră Negrileasa hotarul Buciumilor cât au fost jumătate de oraș în primejdie, au rupt garduri, căsi, grajduri iară în partea de cătră vale toate grădinile le-au noroit și prin căși s-au băgat și multă pagubă*

³ BRV III, nr. 766, p. 10-12. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 42.

⁴ BRV III, nr. 765, p. 6-10.

⁵ Cota: 29.256 / coll. 1-2.

⁶ Cota: 08815 coll. 1-2.

⁷ BRV III, nr. 809, p. 57-61. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 42.

⁸ Bo - 20.725

au făcut. S-au scris în Abrud anul ziua mai sus sămnată Antonie Cutean (litere chirilice). Însemnările continuă și pe foaia de gardă 1: *Dintră cărțile lui Vasilie Raț* (litere chirilice). *Șardu Parochia întoarsă. 1836 - suflete s-au aflatu 1025 în anul 1865* (litere latine). *Această Istorie iaste a mea cel mai jos iscălit și am cumpărat-o cu bani drepți 36 arginți [...] de la Jurca Evu din Valea Albă la anul [1]845 Șard au[gust] anno 1845 Vasilie Raț, cantor unit Nemes Szemion* (litere chirilice). Demitrie A. (litere latine).

Pe verso-ul foii de gardă găsim o altă însemnare foarte interesantă: *Însămnarea stațiilor din Abrud că când la anul 1827 am călătorit la Viena sau Beci: Abrud, Zlagna, Tiuş, Aiud, [...] Torda, [...], Cluj, Gilău, Banfi Huniad, Cincea, Răcătău, Borodul Mare, Aleaşdul, Tileacul, Oradea Mare [...] Arcandul, [...] Varad, Kartrag oraş, Kis Uj Szálás, Török Sz Miklos, Solnok aici am trecut Tisa pe pod stătător, Abony, Czegléd de aici începe [...] Piliş [?] aici au omorât groff Belesznai pe tatăl la care i-au luat capul în Peci, Pest, Buda aici m-am scaldat în feredeu de marmoră, Neszmély aici se află vin bun, Szöny aici am trecut Dunărea pe pod zburător la Komarom, Pojony aici am trecut Dunărea pe pod făcut pe 52 de luntre, Neidorf, Nennburg aici în fabrica duhanului, Altenburg [...], Viena Bets numai să ai bani mulți poți mânca și a te plimba prin Prater, Şonbrun, Luxenburg, Auguste Grădini Împărăteşti [...] dar de un ceas 1 f[lorin]* (litere chirilice). Pe foaia de titlu mai întâlnim două posibile însemne de proprietate a cărții: *Enea Bota paroh protopop. Dr. Karleş* (litere latine).

Cel de-al doilea exemplar al *Istoriei* lui Petru Maior⁹ este incomplet, lipsesc paginile 337-338, se află în stare de conservare bună, provenind dintr-un anticariat bucureştean, fiind achiziţionat în anul 1963. Conform însemnărilor manuscrise, cartea a circulat în arealul judeţelor Hunedoara și Mureş [?]. În interiorul copertei față avem un însemn de proprietate: *Ioann Herlia paroh* (litere latine), urmat de un altul pe foaia de gardă 1: *Gheorghe Drutășiu cantor la Chiber 1836* (litere chirilice), localitatea putând fi identificată ca fiind Chiherul de Jos sau Chiherul de Sus (jud. Mureş). Personajul din prima însemnare mai apare și pe foaia de gardă 2: *Ex libris Iohannis Herlia Dis-unittus Parochus in Paro Felkenyér in iahre Ch. 843 monaty May am 12 ten* (cu

⁹ Cota: 21641.

litere latine) - localitatea a fost identificată ca fiind Vinerea (județul Hunedoara).

O altă carte care a fost tipărită la Buda și a ajuns în fondurile bibliotecii din Târgu-Mureș este și ***Viața și pildele lui Esop*** (Buda, 1812).¹⁰ Exemplarul este complet, având o stare de conservare bună, fiind achiziționat dintr-un anticariat din București în anul 1970. Pe verso-ul foii de titlu prezintă următoarea însemnare manuscrisă: [...] Prin porunca [...] cu no. 1600 se face cunoscut [...] pentru gășirea a doi arestați ce au fugitu de la temnița Giurgiuului și gășindu-să să [...] în bună păză la [...] spre punere la cale ca acum să trimiță răspunsul de [...] 1834 nov. 31 (litere chirilice).

În două exemplare s-a păstrat și lucrarea lui Costin Toma, ***Observări asupra statisticei lui Swartner Márton*** (Pesta, 1812).¹¹ Primul exemplar¹² este colligat cu lucrarea lui George Constantin Roja, ***Cercetări asupra românilor de dincolo de Dunăre*** (Pesta, 1808), fiind un exemplar complet, cu o stare de conservare bună, ce provine din fondul original al contelui Teleki, conform ex-librisului de pe copertă: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék.* Cel de-al doilea exemplar¹³ este, de asemenea, complet, în stare de conservare bună, provenind din biblioteca Liceului Romano-Catolic din Târgu-Mureș.

De același autor este și următorul titlu tipărit la Pesta, ***Discuție cu „Vaterländische blätter”*** (Pesta, 1812),¹⁴ lucrare în limba latină, prezentă tot în două exemplare. Primul exemplar¹⁵ este complet, având o stare de conservare bună, provenind din fondul original Teleki, așa cum arată și ex-librisul aplicat în interiorul copertei față: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék.* Cel de-al doilea exemplar¹⁶ este complet, în stare de

¹⁰ Cota: O - 31387; **BRVIII**, nr. 816, p. 70-71.

¹¹ **BRVIII**, 806, p. 56.

¹² Cota: To - 3476 b/coll. 2.

¹³ Cota: 06966 coll. 2.

¹⁴ **BRVIII**, nr. 805, p. 56.

¹⁵ Cota: To - 3476 / d.

¹⁶ Cota: 06966, coll. 2.

conservare bună, provine din Biblioteca Liceului Romano-Catolic din Târgu-Mureș.

Din lucrările lui Petru Maior întâlnim și un exemplar din *Animadversiones* (Buda, 1814),¹⁷ lucrare de 40 de pagini, în limba latină, păstrată în stare de conservare bună, provenind din fondul original Teleki, având aplicat ex-librisul: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék.*

Urmează alte două lucrări ale lui Petru Maior. Prima dintre ele este *Reflexiones* (Pesta, 1815),¹⁸ volum de 38 de pagini, tipărit în limba latină, păstrat în stare bună de conservare, a cărui proveniență este fondul original Teleki, cu ex-librisul: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék.* Cea de-a doua este *Contemplatio in valachicam anticriticam* (Buda, 1816).¹⁹ Cele două exemplare păstrate sunt complete, fiind în stare de conservare bună, având ca proveniență, primul exemplar, fondul original Teleki,²⁰ cu ex-librisul: *Ex Bibliotheca Sam. S.R.I. Com. Teleki de Szék*, iar cel de-al doilea exemplar²¹ provine din Biblioteca Liceului Romano-Catolic din Târgu-Mureș.

Ultima lucrare care îl are ca și autor pe Petru Maior și care se regăsește în fondurile Bibliotecii „Teleki-Bolyai” este *Ortographia romana sive latino-valachica* (Buda, 1819).²² Lucrarea, care a cunoscut o reeditare imediată, în anul 1825, ca parte introductivă a *Lexiconului* de la Buda (1825), este prezentă într-un exemplar complet, în stare de conservare bună, fiind achiziționat dintr-un anticariat din București în anul 1964.

Cartea lui Montan Georg, *Kurzgefaste Geschichte der Walachischen nazion* (Buda, 1819),²³ este prezentă într-un exemplar

¹⁷ Cota: To - 3476/d, coll. 3; BRV III, nr. 854, p. 105-106. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 40.

¹⁸ Cota: To - 3476/d coll. 5; BRV III, nr. 880, p. 122-123. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 40.

¹⁹ BRV III, nr. 912, p. 152. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 40.

²⁰ Cota: To - 3476/d, coll. 6.

²¹ Cota: 06966 coll. 3.

²² Cota: Bo - 22507, coll. 2; BRV III, nr. 1039, p. 299-304.

²³ Cota: 08677; BRV III, nr. 1042, p. 308-309.

complet, în stare bună de conservare, provenind din Biblioteca Colegiului Reformat din Sighetu Marmației.

Având ca sursă de inspirație *Gramatica* lui Ianache Văcărescu din 1787 (fie ediția de Râmnic, fie cea de Viena), precum și cea a lui Ioan Molnar Piuaru publicată la Viena în anul 1788, Andreas Clemens publică lucrarea *Walachische sprachlehre für deutsche* (Buda, 1821),²⁴ ajunsă în fondurile bibliotecii din Târgu-Mureș într-un exemplar complet,²⁵ în stare de conservare bună, originea exemplarului regăsindu-se în biblioteca Colegiului Reformat din Sighetu Marmației. Pe foaia de titlu s-a păstrat un ex-libris manuscris: *Lövei Klára*.

Una dintre cele mai importante cărți românești care a fost tipărită la Buda este *Lexicon româno-latino-ungaro-german* (Buda, 1825),²⁶ cunoscută și sub titlul de *Lexiconul de la Buda*. Exemplarul de la Biblioteca „Teleki-Bolyai”²⁷ a fost achiziționat din anticariat în anul 1964, din București. Exemplarul este aproape complet, lipsind paginile 579-580, starea de conservare fiind bună; volumul are inclus și studiul lui Petru Maior, *Ortographia romana sive latino-valachica*, urmat de *Dialog pentru începutul limbii române întră nepot și unchiu*. Pe foaia de titlu prezintă un ex-libris manuscris: *I. Cionca* (litere latine).

Tot în tipografia de la Buda au fost tipărite și lucrările lui Dinicu Golescu, exemplare ale acestora regăsindu-se și în biblioteca târgumureșeană. *Însemnare a călătoriei mele* (Buda, 1826)²⁸ a fost achiziționată dintr-un anticariat din București, în anul 1964, fiind vorba despre un exemplar complet în stare de conservare bună. Pe interiorul copertei față prezintă următoarea însemnare manuscrisă: *Multe și mari minuni i s-o fi părut lui Niculaie Golescu și multe și mari progrese ni s-o fi părut că am realizat*

²⁴ *BRVIII*, nr. 1115, p. 373-374.

²⁵ Cota: 08595.

²⁶ *BRVIII*, nr. 1240, p. 460-464. A se vedea și Carmen Munteanu, *op. cit.*, p. 42.

²⁷ Cota: 22.507, coll. 1.

²⁸ Cota: O - 20729; *BRVIII*, nr. 1276, p. 492-495.

de atunci, dar nu cu multu ne-am ridicat din starea în care zăceam atunci Virgilius Dragnea (litere chirilice).

Cea de-a doua lucrare este *Adunare de pilde* (Buda, 1826),²⁹ exemplarul este complet și în stare de conservare bună fiind achiziționat, în anul 1970, dintr-un anticariat din București; pe foaia de titlu prezintă o însemnare manuscrisă: *Sz. Thomae* (litere latine).

Tot prin achiziții din ce-a de-a doua jumătate a secolului al XX-lea au ajuns în bibliotecă și *Octoiul cu Catavasier* (Buda, 1826),³⁰ colligat cu *Tipiconul* (Buda, 1826),³¹ volumul fiind achiziționat din anticariat în anul 1972, din Timișoara; ambele tipărituri sunt complete și se află într-o stare de conservare bună.

Octoiul cu Catavasier prezintă și o serie de însemnări manuscrise, după cum urmează: foaia de gardă 1 *Gligorie Kurian 18 IV 1904* (litere latine); foaia de gardă 2 *G. Kurian ajutor de cantor Anul 1921 31 XI* și *Gligorie Curea cantor și episcop 1932* (litere latine); foaia de titlu *P. Costin, Souvenire de la elevul de cl. IV liceu din Caransebeș Buga M. în ziua 3-a a Sf. Macavei A. 38* (litere latine); f. 48 v. *Ioan Nicolae Miron* (litere latine); f. [5] *Preot Dr. Gh. Cotoșman* (litere latine); foaia albă 2 v. *Popoviciu Ioan din Ohabița* (litere chirilice); foaia albă 2 v. *Popovici Grigorie din Ohabița în 1 ianuarie 1843* (litere chirilice); *Petru Popovici* (litere latine); *Aldobovici Petru din Sermeș* (litere chirilice); *Scris-am eu Nicolae Adam* (litere latine); foaia albă 2 v. *Scris-am eu robul Domnului Gheorghie Popovici din satul Ohabița și însămi scris întru această dumnezeiască carte care spre aducere aminte fiind m-au hirotonisit de deacon prea sfințitului domn episcop Ștefan Popovici în 26 octomvrie și desăvârșit preot în 27 a lunei iarăși acesteia [1]848. Dat în Ohabița în 10 ianuarie 1849. Popovici Gheorghie administratorul Parohii Valeadeni* (litere chirilice); f. 52 v. *În anul acesta în ziua lunii lui ianuar [1]847 în 6 am săvârșit slujba sfințirii apei înaintea sf[înte]i cruci lângă apa Pogoniciului care fostă rădicatu pre timoul anilor trecut 1775, precum [...] să află scris în luna lui s[e]p[tem]vrie 23 de zile [...] cătră chepetul vieții mele [...] fost de vrâsta anilor 66*

²⁹ Cota: O - 31386; *BRVIII*, nr. 1274, p. 489-491.

³⁰ Cota: O - 33425 coll. 1; *BRVIII*, nr. 1284, p. 514-516.

³¹ Cota: O - 33425 coll. 2; *BRVIII*, nr. 1292, p. 523.

împliniț Ionașcu parohul (litere chirilice); f. 129 v. D[omnul] Proto[pop] Lazăr Radak s-au iștăluit de 1 ianu[a]r[ie] [1]1844 slujind eu înprăună cu dânsul, și cu cei 5 preoți Simeon Ionașcu în Obabița (litere chirilice).

Ca și în cazul **Octoiului cu Catavasier**, și **Tipiconul** ne oferă câteva informații referitoare la zona în care a circulat, prin intermediul însemnărilor manuscrise. F. [3] *Gligrorie Kurian* (litere latine); foaia de titlu v., f. 2 *Pre această față albă a Tipiconului acestuia carele iastă a sfintei bisearici a Obabițiuvoesc a scrie câtă ceva, care-n ce vor fi după mine următori nepoț și strănepoți, dar încă și învățacei, căutând cele de trebuință și ajungând la această scrisoare, socotesc că nu să vor lenevi a nu o ceti de o cele din bătrâneță trecute răzmeriți și primejdii, eu umblând pin sate pentru ispovedanie prin bisearici și aflând câtă ceva prin cărți scris mi s-au fost spre mângăiere după am văzut de cui anu iastă bisearică făcută cine au fost preoț și alți anumiț tuturor, așadar și eu voi începe a scria mai întâi; și pre scurt adecă răzmerița cu turcu au fost la anul [1]788 toamna s-au început pri la noi din 9 septăvr[ie] și au ținut 3 săptămâni însă mai nainte lagărul și bătaia la Slatina fiind și împăratul Iosif cu trupul lui cu oasta, pre carele singur tata meu mergând pe acolo cu cele de trebuință l-au văzut mergând acolo prin oastă călare pre un cal alb curt dar țico. Groaznică bătaie cu turcii multă trupă de om au perit, și dintru ai noștri și dintră turci până ce au fost șazănd morți ca groșii cei răsturnați de vânt prin pădure, în toate zilele neîncetat să auza de aici pocnetul tunurilor ca cum ar fi fost cât de aproape, deci văzând turcii că nu pot învinge pre împăratul nostrum, au trimis cărți la al lor împărat, și au rădicat această trupă de oastă și i-au trimes să ia scaunul cel împărătesc, deci văzând generari ce turci meșteșugesc, cu de grab au scris cărț aici la împăratul în lagăr unde s-ar fi bătând și văzându-să încă tot mare primejdie; amu au făcut întru adâncul nopții, au poruncit oăștilor sale și cu toț au întors și au alergat, pentru apărarea sa scaunului său și pre noi ne-au lăsat supt picioarele vrăjmașilor săi spre s-a dus și spre robie și spre amărâtă sărăcie, întorcându-să împăratul cu ai săi când au fost prin Caransebeș într-o duminică dimineața, au poruncit de au dat foc la tot orașul și nu au rămas nici o casă nearsă, nici cazarmă, nici o magazină de hrană, de fân, de lemne, prefontărie, solniții; toate acestea în praf și în cenușă s-au prefăcut; deci văzând noi atâta fum cât s-au întunecat soarele și atâta grozăvie de foc, iastă nu mai de grab să făcu stricare de la un om ce au fost suit pre deal să vadă și mai bine focul zicănd cu glas tare, fugiți fugiți oamenii sosesc turcii atunci oamenii mărturană amețiră de frică și începură a țipa și a*

să văita și muiată lacrimi a vărsa cu mic cu mare, și începură a lua care ce din casă nescăi uoale bucate vasă care avură car de car, care pre cai care prăjugul boilor și pre vaci, care în spatele sale căci de cei mici, , pre cei mai tărișori de mâni îi trăgea și la pădure au fugit, și într-un ogaș în hotarul Kușniții cei zic Lăscov sau Strane acolo au fost în sate adunat 1. Rugi 2. Ohabița 3. Dălinița 4. Apadia 5. Veleadeni (litere chirilice); f. 48 v. În anul [1]846 noev[rie] 3 s-au făcut înstălația fiului și nepotului meu Ioann, care în Dălinesti s-au așezat paroh în locul socrului său Nicolae Petrovici, fiind eu rânduit de D[omnul] proto[pop] Radac să slujesc în locul lui ca nicealnic, din Caransebeș Georgie Androvici, și Ioann al meu nepot, cu mama după slujbă s-a rădicat de nou paroh 6 oameni anumiți Ioann Chincear, Nicolai Biște, Simeon Crina, Martin Trandafir, Pătru Dumitru, Costa Tinca, am scris pentru ținerea de minte în Ohabița 5 noemv[rie] [1]846. Simeon Ionașcu (litere chirilice); f [3] v. La sfârșitul anului [1]843 decemv[rie] 20 am scris eu robul domnului cu mână de pământ mâna că din lege subscris ca bine să să poată ști cu adevărat; căci în anul [1]826 s-au prădat satul Ohabița sub spanul [?] domnului Ioann Manuigi din vestită și de toată lauda vrednică cetate a Vieni sau a Beciului; iară în anul [1]827 iulie 28. 29 și 30 a lunii aceștii s-au făcut înstălație fiind domnii cei mai [...] chepetenie biceispan Ignatie Lovrstici 2. Arhimandrit nemțesc din Timișoara pastori [...] din Săbeș, D[omnul] proto[pop] Ioann Thomici [...] și alți mai mult, fiind eu anul vieții mele 46. Iară spre știință s-au scris în Ohabița Simeon Ionașcu (litere chirilice); f. 62 v. Carol a II împărat și rege România mare Anul D[omnu]lui 1930 suvenir Curea (litere latine); f. 64 v. Curea Gligorie cantor souvenir 1931, 1932 (litere latine); f. [1] Anul 1930 suvenir Curea subcantor (litere latine).

Tot din anticariat, din București, în anul 1964, s-a achiziționat și lucrarea lui Thomas Thornton, **Starea Valahiei și a Moldaviei** (Buda, 1826).³² Exemplarul este complet și se află într-o stare de conservare bună, având și unele însemnări manuscrise. Pe foaia de gardă 1: *Această carte este a lui Ioan Iacob din Cacova* (litere chirilice și latine); *No[a]ptea la anii 1864 în 25 zile au datu u[n] viscol au ținutu până la 1 aprilie 1864 Iacob* (litere latine); f. 99 *Și aceasta dintre ale lui Ion Socean din [...] 1828 aug[u]st 15* (litere chirilice).

³² Cota: Bo - 22516; **BRV**III, nr. 1291, p. 518-523.

Ultima lucrare tipărită la Buda în intervalul a ceea ce este considerat carte românească veche, până în anul 1830, și care se regăsește în Biblioteca „Teleki-Bolyai” este cea a lui Johann Gottlieb Heineccius, *Elemente de filosofie, logică și etică* (Buda, 1829),³³ în traducerea lui Eufrosin Poteca. Exemplarul de la Târgu-Mureș a fost achiziționat în anul 1972 dintr-un anticariat din Cluj-Napoca, fiind un exemplar incomplet (lipsește paginile 207-208, 385-388), aflat într-o stare de conservare satisfăcătoare. Cartea prezintă și câteva însemnări manuscrise: interiorul copertei față *Kötetett Ávrám Iános által tulajdon kölcségen [1]847* (limba maghiară), în traducere *Volumul a fost legat pe cheltuiala lui Avram Ioan [1]847*; interiorul copertei spate *A lui Alpám Iános* (litere latine); foaia de gardă 1 *Ioannis Ávrám 1849* (litere latine); *N. Avram docinte în Slatina; În anul 1849 iulie 29 vineri la 3 oare după amiază au sosit moscalul în Chișiieniu când au venit în urma taberii ungurești a lui Nagy Sándor și Görgey* (litere chirilice); foaia de titlu ștampilă *Sigisog Alexa Sincaiana 1880; p. 303 Prețul 2 fl[orini] argint* (litere chirilice).

Prezentul material este o continuare a cercetării începute în anul 2011 asupra fondului de carte românească veche din Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu-Mureș și concretizată până în momentul de față prin publicarea unui material științific cu privire la prezența tipăriturilor blăjene din biblioteca târgu-mureșeană, scopul final fiind acela de verificare a tuturor cărților românești vechi, reevaluarea acestora, clasarea lor în Patrimoniul Cultural Național al României și tipărirea unui catalog colectiv care să cuprindă atât exemplarele de carte românească veche aflate în Biblioteca „Teleki-Bolyai,” cât și cele care se găsesc în cadrul secției documentare a Bibliotecii Județene Mureș, de care aparține și biblioteca mai sus menționată.

³³ Cota: O - 33495; *BRV*III, nr. 1420, p. 628-630.